

Jolyon Howorth: Security and Defence Policy in the European Union.

*Basingstoke/New York: Palgrave Macmillan, 2007; xix + 315 blz.; \$ 36,95
ISBN-13: 978-0-333-63912-2*

Het ontstaan van een *European Security and Defence Policy* (ESDP) zette de Europese Unie op de kaart als een instituut dat een veiligheids- en defensiebeleid eveneens tot zijn taak rekent. Howorth analyseert in dit boek de 'wording' van een ESDP, alsmede de huidige stand van zaken. Hij gaat daarbij tevens in op het debat waarmee een ander gepaard gaat. Hij doet dit op basis van eigen onderzoek, de talloze conferenties die hij over de desbetreffende materie bijwoonde (en waarvoor hij vaak *papers* schreef) en met behulp van zo'n 200 interviews met belangrijke personen (zoals officieren, ministers, vertegenwoordigers van de diverse Europese instellingen en de media, wetenschapslieden, veiligheidsspecialisten, enz.). Het resultaat is een gedetailleerd overzicht van oorsprong en motieven van het ESDP, het zich ontwikkelend politiek-institutioneel kader en besluitvormingsapparaat, de reeks van instrumenten waarover het beleid kan beschikken, de verhouding tot de NAVO en de Verenigde Staten en het perspectief voor de komende 15 jaar van dit beleid-in-voering. Aan dit laatste is een apart hoofdstuk gewijd: 'The Major Challenges Ahead'. Er zal nog heel wat moeten gebeuren wil de EU zich werkelijk ontwikkelen tot wat een 'global actor' kan worden genoemd. Veel zal daarbij afhangen van de ontwikkeling van de betrekkingen met de Verenigde Staten. Hoewel de auteur zich onthoudt van het schetsen van een 'particular pathway', is zijn eindconclusie dat moeilijk is in te zien dat de EU 'can avoid making choices in favour of ever-greater se-

curity and defence coordination and even integration' – door de auteur zelf samengevat in het neologisme 'greater coordination' (blz. 256). Howorth is Jean Monnet Professor of European Politics at Bath University. (F.v.d.B.)

Gavan McCormack: Client State. Japan in the American Embrace.

*Londen/New York: Verso ('the imprint of New Left Books'), 2007; 246 blz.; £ 36,30
ISBN-13: 978-1-84467-133-5*

Hoewel Japan scoort als de 'second-largest economy' in de wereld en zijn nationaal inkomen groter is dan dat van Groot-Britannië en Frankrijk te zamen en bijna het dubbele is van China, is het, aldus de auteur, desalniettemin een 'nervous unhappy country'. Het heeft zich nog steeds niet losgemaakt uit de omhelzing van de Verenigde Staten, waarin het na de Tweede Wereldoorlog terecht is gekomen. McCormack analyseert componenten en ontwikkeling van deze omhelzing en hoe het daarmee thans gesteld is. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de voorkeur van de 'nucleaire bureaucratie' voor het kernwapen. Uiteraard wordt veel aandacht geschonken aan de vraag hoe het Japanse beleid, klaarblijkelijk in de klem van de Verenigde Staten, zich verhoudt tot de rest van de wereld, in het bijzonder tot de Aziatische landen. In de diverse stadia van de naoorlogse ontwikkeling van Japan was volgens de auteur sprake van een duidelijk verband tussen 'militarization, service to the US and nationalist ideology' (blz. 201). Waar de Europese staten bezig zijn zich te ontwikkelen tot immigratiegebieden en multiculturele samenlevingen, vertoont Japan een 'defensieve en reactieve', ja zelfs een paranoïde vorm van nationalisme, geënt op het idee van een 'unieke Japanse traditie'. 'Herconcept-

tualisering' van Japans identiteit en herdefiniëring van zijn 'Asian-ness', met behoud van vriendschappelijke banden met de Verenigde Staten, zijn volgens McCormack dwingende vereisten. McCormack is o.m. auteur van *The Emptiness of Japanese Affluence* en *Pushing North Korea to the Brink of Nuclear Catastrophe*. (F.v.d.B.)

Edwin Bakker & Leen Boer: The Evolution of Al-Qaedaism. Ideology, terrorists, and appeal.

*The Hague: Netherlands Institute of International Relations Clingendael. Clingendael Security Paper No. 4; december 2007, 97 blz.
ISBN 13: 978-90-5031-122-9
(E-mail CSCP@Clingendael.nl)*

Onderwerp van deze studie is de evolutie van het Al-Qaedaisme sinds 1990. Het blijkt een zeer complex en voortdurend veranderend fenomeen te zijn. Het heeft zijn wortels in het Afghanistan van de jaren '80 in de strijd tegen de Sovjetrussische bezetters. Het ontwikkelde zich van een voorhoede, met een klassieke organisatie en leiders en volgelingen, tot een niet langer eenduidige beweging. De auteurs noemen het een 'netwerk van netwerken', met als zodanig erkende en zelfuitgeroepen *filialen*: 'recognised' en 'self-proclaimed affiliations'. 'Erkende' filialen treft men aan in Irak, Saoedi-Arabië, de Maghreb en Afghanistan. 'Self-proclaimed affiliates' hebben een veel grotere verspreiding. Dan zijn er nog groepen die vooral geïnspireerd worden door Al-Qaeda. Deze treft men in alle delen van de wereld aan. Dit laatste type is soms moeilijk te definiëren. Moet men bijvoorbeeld de Nederlandse Hofstadgroep en de groepen die verantwoordelijk waren voor de twee aanvallen in Londen daartoe rekenen? Andere kwesties die aan de

orde komen, zijn die van de achterliggende ideologie van het Al-Qaedisme en de vraag 'wie wordt een terrorist, waarom en hoe?'. Ook kwesties als maatschappelijke misstanden en het grote islamitische onbehagen als prikkels, alsmede de voors en tegens van (bepaalde) bestrijdingsmethoden worden behandeld. Aan het eind van de studie worden aanbevelingen gedaan voor noodzakelijk geacht nader onderzoek. De auteurs denken daarbij aan onderzoek naar die groepen in verscheidene West-Europese landen waarvoor Al-Qaeda op zijn minst een inspiratiebron is. Meer inzicht is nodig in het radicaliseringsproces en in de uiteindelijke stap naar geweld. De vraag naar de rol van internet in het radicaliseringsproces is belangrijk, terwijl meer inzicht dient te worden verkregen in de ware aard van de relaties van het Al-Qaeda-leiderschap met de diverse typen 'filialen'. Uiterst belangrijk achten de auteurs ten slotte onderzoek naar het risico van een verdere evolutie van het Al-Qaedisme in de richting van 'nihilisme', hetgeen zich kan manifesteren in steeds meer catastrofale en onconventionele terroristische aanvallen. (blz. 85-86). Edwin Bakker is hoofd van het *Clingendael Security & Conflict Programme*; Leen Boer is werkzaam op het ministerie van Buitenlandse Zaken. (F.v.d.B.)

Brig. R.A. Singh vsm (Retd.): Military Governance in Pakistan.

New Delhi: Poenam Goel Raj Publications, 2007; 237 blz.; \$ 17,50
ISBN 13: 978-81-86208-57-1 / 10: 81-86208-57-7

Vanaf het ontstaan van Pakistan in 1947 (in het zog van de tweedeling van Brits-Indië en de oorlog tussen de beide delen) heeft het leger een vitale rol in het Pakistaans politiek bestel gespeeld. Zelfs wanneer er een burgerregering aan de macht was, aldus Singh in zijn voorwoord, was het een ongeschreven wet dat het leger werd geraadpleegd voordat er belangrijke beslissingen werden genomen. Tussen 1954 en 1965 ontving Pakistan omvangrijke (militaire) hulp van de Verenigde Staten, die het militair vermogen van het land (versus de Sovjetunie en India) in belangrijke mate opvijzelde. Maar hoewel het na 9/11 betrokken is bij 'low intensity operations' tegen de Taliban in Afghanistan langs zijn westgrens, ter ondersteuning van de door Amerika geleide troepen, heeft het huidige bewind [anno 2007] nauwe banden met het islamitisch fundamentalisme en steunt het nog steeds het terrorisme, in India. Het is een 'well established fact' dat het islamistisch terrorisme, van welke nominatie ook, banden heeft met Pakistan (Islamabad). Het was Pakistan dat nucleaire technologie aan Iran en Noord-Korea leverde.

Door de elkaar opvolgende (vaak militaire) regimes, en de daaraan verbonden (internationaal-)politieke ontwikkelingen vanaf 1947 tot 2007 op chronologische wijze in kaart te brengen, schetst Singh een beeld van hoe een en ander zich voltrok. De recente aanslag, eind 2007, op mevrouw Buttho, valt overigens net buiten de periode waarin zijn geschiedenis van Pakistan zich afspeelt. Er zijn aparte hoofdstukken over terrorisme en over de 'bittere verhouding met India' (o.m. de kwestie-Kasjmir). Bij zijn behandeling van de Pakistaanse geschiedenis heeft Singh bewust zoveel mogelijk afgezien 'from passing any opinion or judgement'. 'The narrative itself projects the story and future courses of action ...' (blz. 11). Dit neemt niet weg dat hij tot duidelijke conclusies komt (zie blz. 230-235). De sociaal-economische situatie in Pakistan is uiterst slecht, 'de standard of education is very low'. 'Law and order' zijn non-existent, extremisten dicteren de voorwaarden waar de regering zich aan heeft te houden, en de politieke leiders zijn corrupt, chaotisch, feodaal en kapitalistisch. Singhs belangrijkste conclusie is echter dat een militair bewind in de huidige omstandigheden in Pakistan 'een noodzaak' is gebleken. Militaire bemoeienis is voorlopig niet uit Pakistan weg te denken: '(...) the military elite in Pakistan will never disappear from the political scene of the country, at least in the foreseeable future'. (F.v.d.B.)